UED Journal of Social Sciences, Humanities & Education, ISSN: 1859 - 4603
https://doi.org/10.47393/jshe.vol16.i1.4029

TẠP CHÍ KHOA HỌC XÃ HỘI, NHÂN VĂN VÀ GIÁO DỤC

THẤU CẢM SINH THÁI TRONG *KHO BÁU MẶT TRỜI* CỦA MIKHAIL PRISHVIN

Vũ Thường Linh, Nguyễn Anh Phong
Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng
Tác giả liên hệ: Vũ Thường Linh - Email: vtlinh@ued.udn.vn
Ngày nhận bài: 25-4-2026; ngày nhận bài sửa: 25-5-2026; ngày duyệt đăng: 12-6-2026

Tóm tắt: Mikhail Prishvin là nhà văn đặc biệt trong lịch sử văn học Nga, người đã dành cả sự nghiệp để viết về thiên nhiên Nga. Qua từng trang viết của mình, nhà văn thể hiện sự am tường sâu sắc về thế giới tự nhiên, biến rừng Nga thành một sinh thể có hồn. Trong các tác phẩm của Prishvin, con người xuất hiện như một bộ phận của tự nhiên, là chỗ dựa tin cậy của thiên nhiên. Nhà văn gửi gắm vào những câu chuyện về thiên nhiên thông điệp triết học sâu sắc về cuộc sống, về mối liên kết giữa con người với thế giới tự nhiên. Bằng các phương pháp phân tích diễn ngôn, so sánh và liên ngành, bài viết tiếp cận văn xuôi Mikhail Prishvin từ góc nhìn phê bình sinh thái qua khảo sát tập truyện *Kho báu mặt trời*, nhằm làm rõ những biểu hiện của thấu cảm sinh thái trong sự gắn kết chặt chẽ giữa con người với thiên nhiên, khám phá những thông điệp sinh thái được gửi gắm trong tác phẩm, từ đó khẳng định phong cách sáng tạo của nhà văn.

Từ khóa: thiên nhiên; con người; Mikhail Prishvin; *Kho báu mặt trời*; vũ trụ.

1. Mở đầu

1.1. Hành trình sáng tạo của Mikhail Prishvin trong dòng chảy văn học Nga

Thiên nhiên là đề tài khơi gợi nguồn cảm hứng vô tận xuyên suốt lịch sử văn học Nga, từ thời kì cổ đại đến văn học đương đại. Thiên nhiên Nga không chỉ là phong cảnh của xứ sở Bạch dương mà từ bao đời đã trở thành biểu tượng văn hóa, tấm gương phản chiếu linh hồn dân tộc. Thiên nhiên Nga xuất hiện lần đầu tiên với vai trò nền cảnh, hoà điệu cùng cảm xúc của nhân vật trong tác phẩm tiêu biểu của chủ nghĩa tình cảm - truyện *Cô Lida đáng thương* của Nicolai Karamzin. Đến các sáng tác mang đậm phong cách hiện thực chủ nghĩa của đại thi hào A. S. Pushkin, những hình ảnh đặc trưng của bốn mùa nước Nga được miêu tả chân thực, như được soi chiếu dưới lớp kính hiển vi, thể hiện một tâm hồn khao khát tự do, ham giao cảm với đời, nhìn thấu trong thiên nhiên những gì thân thương, gần gũi nhất. Trong thi ca lãng mạn của M. Lermontov, thiên nhiên Nga là vẻ đẹp hùng vĩ của núi non, sông hồ. Trong những tập bút kí hay tiểu thuyết của I. Turgenev, thiên nhiên gắn với đời sống quý tộc miền quê và sự suy tàn của văn hóa quý tộc truyền thống. Trong tiểu thuyết *Chiến tranh và hoà bình* của L. N. Tolstoy, thiên nhiên Nga tượng trưng cho những giá trị cao cả, tốt đẹp, vĩnh hằng mà các nhân vật khát khao vươn tới. Đối với nhà văn di dân I. Bunin, thiên nhiên Nga hiện lên trong tâm tưởng của một người con xa xứ luôn hướng về cố quốc với nỗi nhung nhớ khôn nguôi, thiên nhiên gắn liền với một thiên đường đã mất. Viết tiếp mạch nguồn dạt dào về thiên nhiên ấy, hòa cùng trào lưu hướng con người trở lại với tự nhiên trong văn học thế giới cuối thế kỉ XX, Mikhail Prishvin mang đến tiếng nói mới cho văn học Nga đương đại.

Trải qua rất nhiều công việc từ nhà nông học, phóng viên chiến trường, giáo viên..., đến tuổi 33, Prishvin mới chuyển sang sáng tác văn học và trở thành nhà văn.

Cite this article as: Vu, T. L., Nguyen, A. P. (2026). Ecological empathy in *Pantry of the Sun* by Mikhail Prishvin. *UED Journal of Social Sciences, Humanities and Education*, *16*(01), 83-89.
https://doi.org/10.47393/jshe.vol16.i1.4029

Những người cùng thời với Prishvin gọi ông là một "họa sĩ đã đem lòng yêu thiên nhiên, là nhà văn Xô viết duy nhất mà thiên nhiên gần như đã trở thành đề tài chính của sáng tác" (Kholodova, 1994, p.62). Tất cả các tác phẩm của ông đều thể hiện một thái độ trân trọng đặc biệt đối với thiên nhiên Nga, và chúng được trình bày dưới một hình thức ngôn ngữ rất đẹp. Tốt nghiệp đại học khoa nông hóa và từng là một nhà nông học, với những am hiểu tường tận về thế giới sinh vật trong rừng Nga, Prishvin đã tái hiện thiên nhiên xứ sở mình như một sinh thể có hồn, đời sống của các sinh vật được phác hoạ vô cùng sinh động dưới góc nhìn của một nhà khoa học. Dưới ngòi bút tinh tế của ông "mọi vật đều bóng lên ánh thơ như cỏ gặp sương" (Paustovsky, 2019, p.187). Đây cũng chính là điểm khác biệt của thiên nhiên trong sáng tác của Prishvin so với các tác giả khác. Qua các tác phẩm, nhà văn đã "phát hiện được cho hàng triệu con người biết thiên nhiên Nga như một thế giới thi ca tế nhị nhất và trong sáng nhất" (Paustovsky, 2019, p.185). Và "nếu như thiên nhiên biết mang ơn con người đã đi sâu vào trong lòng đời sống thiên nhiên, đã ca ngợi nó, thì người trước tiên xứng đáng được hưởng ơn đó là Mikhail Prishvin" (Paustovsky, 2019, p.185). Hơn ai hết chính nhà văn cũng đã cảm nhận niềm vui khi được sống cùng thiên nhiên, để rồi các tác phẩm của ông là "niềm vui vô tận của những sự khám phá" (Paustovsky, 2019, p.187).

Kho báu mặt trời (tên gốc Кладовая солнца) là một trong những tác phẩm tiêu biểu của Mikhail Prishvin, viết và xuất bản năm 1945 dành tặng cho thiếu nhi. Đây cũng là tác phẩm lớn cuối cùng trong sự nghiệp sáng tác của nhà văn. Tập truyện đoạt giải nhất cuộc thi sách hay nhất dành cho thiếu nhi do Bộ Giáo dục Liên bang Nga tổ chức, được đưa vào chương trình học bắt buộc thuộc môn Đọc ở nước Nga.

Cuốn sách được chuyển ngữ sang tiếng Việt với tựa đề *Kho báu mặt trời và những câu chuyện về thiên nhiên.* Tập truyện gồm ba phần: *Quê hương tôi*, *Những ông chủ của rừng* và *Kho báu mặt trời*, thể hiện rõ nét đặc trưng của thiên nhiên Nga và thái độ trân trọng của con người dành cho thiên nhiên. Nhà văn đã tái hiện thiên nhiên Nga vô cùng sinh động qua góc nhìn tinh tế và đầy chất thơ. Trong tập truyện, những giá trị nhân văn sâu sắc, những tình cảm chân thật giữa thiên nhiên với con người, giữa người với người được khắc họa rõ nét.

1.2. Sáng tác của Mikhail Prishvin trong sự tiếp nhận của các học giả Nga và Việt Nam

Những sáng tác của M. Prishvin ngay từ khi mới xuất bản đã được giới phê bình Nga đánh giá cao. Các nghiên cứu cho thấy sự chuyển biến trong hành trình tiếp nhận di sản Prishvin ở Nga, từ danh hiệu ca sĩ của thiên nhiên đến vị thế đa chiều hơn - nhà tư tưởng về thiên nhiên, người tạo ra huyền thoại nghệ thuật, người có tư tưởng tôn giáo sâu sắc. Trước năm 1917, giới phê bình tập trung vào thi pháp hình thức, coi Prishvin là nhà văn có ngôn ngữ tinh tế, khả năng quan sát thiên nhiên độc đáo, và phong cách trữ tình đặc sắc. Trong giai đoạn Liên Xô (1917-1991), Prishvin là một trong những tác giả được nghiên cứu trong chương trình phổ thông, chủ yếu được tiếp nhận ở giá trị giáo dục đạo đức về thiên nhiên. Nhà văn Nga I. S. Sokolov-Mikitov nhận định về ngôn ngữ trong văn xuôi Prishvin rằng: "Mỗi từ được Prishvin nói ra dường như đều mang một mùi hương, màu sắc và hương vị riêng biệt. Đó là một phẩm chất hiếm có, là dấu hiệu chắc chắn của tài năng thực sự..." (Sokolov-Mikitov, p.100). Nhà phê bình K. N. Davudov đã chỉ ra nét riêng của những trang viết về thiên nhiên của Prishvin: "Khi đọc Prishvin, mỗi người đều cảm nhận được rằng tác giả nói bằng ngôn ngữ của thiên nhiên, nghĩ bằng suy nghĩ của thiên nhiên. Sống với tất cả cảm xúc gắn bó với thiên nhiên, Prishvin đồng thời đặt cho mình nhiệm vụ chính là tìm kiếm trong thiên nhiên những nét đẹp của tâm hồn con người" (Grishina & Ryazanova, p.7). Sự thay đổi hệ hình tư tưởng từ thời kì Xô Viết sang hậu Xô Viết đã ảnh hưởng đến việc tiếp nhận sáng tác của Prishvin. Di sản của nhà văn không chỉ được phân tích như những trang viết miêu tả thiên nhiên đơn thuần mà còn được khai thác ở khía cạnh tư tưởng về mối liên hệ giữa con người và thiên nhiên, ý nghĩa giáo dục sâu sắc trong bối cảnh văn hóa Nga hiện đại. Sáng tác của Prishvin mang ý nghĩa quốc gia và toàn cầu, còn bản thân tác giả được đánh giá cao với tầm nhìn sinh thái và tư tưởng tôn giáo.

Ở Việt Nam, do số lượng tác phẩm của M. Prishvin được chuyển ngữ và xuất bản khá hạn chế, nên sáng tác của nhà văn cũng mới chỉ được giới thiệu và nghiên cứu trong vòng 5 năm trở lại đây qua một số bài bình luận ngắn hoặc bài báo khoa học riêng lẻ. Hướng tiếp cận nổi bật là từ góc nhìn sinh thái và văn hoá. Các bài viết tiêu biểu là: "Con người và thiên nhiên trong văn xuôi Mikhail Prishvin" (Vũ, 2022); "The forest in Mikhail Prishvin's *The pantry of the sun*: a cultural and ecological

analysis" (Vu et al., 2025), "Cảm thức sinh thái trong *Kho báu mặt trời* của Mikhail Prishvin" (Vũ & Trần, 2025). Những công trình này đã bước đầu khám phá nét đặc sắc của phong cách Prishvin, góp phần khẳng định giá trị văn hoá của di sản Prishvin.

Xuất phát từ tình hình nghiên cứu mà chúng tôi phác hoạ ở trên, bài viết tập trung làm rõ những biểu hiện của thấu cảm sinh thái trong tập truyện *Kho báu mặt trời* của M. Prishvin, đồng thời khám phá những thông điệp sinh thái được gửi gắm trong mỗi câu chuyện súc tích và đầy chất thơ.

2. Nội dung

Thấu cảm sinh thái (ecological empathy) là một trong những vấn đề được các học giả quan tâm khi tiếp cận các tác phẩm văn học từ góc nhìn sinh thái. Lauren Marie Lambert (2024) trong bài viết "Ecological empathy: Relational theory and practice" (tạm dịch: Thấu cảm sinh thái: lý thuyết quan hệ và thực hành) đã định nghĩa thấu cảm sinh thái là "một khả năng nhận thức và cảm xúc cho phép sự thống nhất nội tại vượt qua sự tách biệt thể xác giữa con người và môi trường của họ" (Lambert, 2024, p.11). Thấu cảm sinh thái có thể được hiểu là "khả năng đặt mình vào vị trí của thiên nhiên, hệ sinh thái, và các yếu tố vô sinh để cảm nhận và hiểu rõ những tác động của con người lên đó" (Vũ & Trần, 2025, p.196), từ đó hình thành mối liên kết chặt chẽ, ý thức bảo vệ và những hành động đầy trách nhiệm đối với tự nhiên.

Trong *Kho báu mặt trời* của M. Prishvin, thấu cảm sinh thái được thể hiện qua việc con người hoà mình vào thiên nhiên để cảm nhận vẻ đẹp vĩnh cửu của thế giới phi nhân, con người lắng nghe thiên nhiên và chia sẻ nỗi đau của loài vật.

2.1. Con người cảm nhận vẻ đẹp vĩnh cửu bất diệt của thiên nhiên

Trong *Kho báu mặt trời*, thiên nhiên được tái hiện như một bức tranh tràn đầy nhựa sống, trong sáng và tươi trẻ. Bằng sự am hiểu sâu sắc của một nhà sinh vật-khí hậu học, nhà văn đã vẽ nên trước mắt độc giả hình ảnh thiên nhiên Nga sinh động, tràn đầy nhựa sống, với vẻ đẹp vĩnh hằng của bốn mùa nơi xứ sở Bạch dương. Đó là mùa xuân, khi các loài vật bắt đầu một chu trình mới của sự sinh sản: "Chẳng mấy chốc đã đến mùa chim làm tổ. Phía dưới gần bờ sông, trên những cây ngưu bàng, đủ các loài chim mùa xuân bay tới. Bậu xung quanh cây ngưu bàng..." (Prishvin, 2010, p.65). Mùa hè ở nước Nga tràn ngập hương hương hoa và ánh nắng: "Đó là một ngày tháng Sáu đầy nắng, không khí tràn ngập hương thơm của hoa" (Prishvin, 2010, p.45). Con người hoà mình vào nhịp sống sôi động của khu rừng mùa hạ: "Con chim đa đa bị cơn mưa rượt đuổi xông vào giữa cây thông rậm rạp của chúng tôi và đứng ngay giữa lều. Con ri rừng đứng dưới cành cây ngay cạnh đấy. Chú nhím nhỏ chạy tới. Con thỏ rừng tập tễnh ngang qua..." (Prishvin, 2010, p.103). Các nhà sinh vật khí hậu học say sưa chiêm ngưỡng vẻ đẹp làm rung động lòng người của mùa thu: "Lúc đó mới chớm thu, những cây bạch dương và cây liễu hoàn diệp mới bắt đầu thả những chiếc lá vàng và đỏ như những đồng xu xuống đám thông non phía dưới" (Prishvin, 2010, p.113).

Đọc tập truyện *Kho báu mặt trời* độc giả không cần phải đi xa để được trở về với thiên nhiên, mà chỉ cần dùng các giác quan để kết nối với thế giới trong rừng. Prishvin đã cho chúng ta thấy rằng thiên nhiên chính là xứ sở thần tiên đa sắc trong cuộc sống quanh ta, chỉ có điều "chúng ta dù có mắt mà thường xuyên không nhìn thấy, có tai mà không nghe thấy" (Prishvin, 2010, p.121). Bằng những hình ảnh đậm chất thơ về thiên nhiên nước Nga, nhà văn khiến bạn đọc tưởng chừng như đang lạc giữa chốn thần tiên. Đó có thể là hoạt động của khu rừng trước cơn mưa "Không gian yên ắng, mọi thứ căng thẳng trong sự chờ đợi những giọt mưa đầu tiên, đến nỗi có cảm giác mỗi chiếc lá đều cố gắng là kẻ đầu tiên hứng được giọt mưa đầu tiên" (Prishvin, 2010, p.96). Hay đó là những hoạt động quen thuộc của các sự vật trong rừng: "Đôi khi trong rừng cũng có những con suối nhỏ, những cây thông nhỏ mọc lan ra từ bờ suối, cạnh những cây thông có những vũng nước hay thậm chí là những đám đất ướt" (Prishvin, 2010, p.114)

Con người hoà vào thiên nhiên thơ mộng tuyệt đẹp với khung cảnh của rừng vào "thời điểm trước cơn mưa" (Prishvin, 2010, p.96) trong truyện *Ông chủ của rừng*. Mọi vật đều khô khốc, đến nỗi "cây to đang bốc cháy" (Prishvin, 2010, p.97) vì cái nóng, "các thực thể đang chờ đợi cơn mưa đã lên tới đỉnh điểm", "thậm chí cả cây bắp cải thỏ rừng kia đã leo lên để đón những hạt mưa đầu tiên" (Prishvin, 2010, p.101). Cơn mưa mùa hè ấm áp khiến vạn vật nín lặng: "Không thể nào diễn tả sự tuyệt vời khi được ở trong rừng dưới tán cây thông trong cơn mưa mùa hè" (Prishvin, 2010, p.103). Cảnh vật trong cơn mưa được tác

giả miêu tả nhộn nhịp hơn cả: "con chim đa đa bị cơn mưa ruột đuổi xông vào giữa cây thông rậm rạp", "con ri rừng đứng dưới cành cây ngay cạnh đấy. Chú nhím nhỏ chạy tới. Con thỏ rừng tập tễnh ngang qua. Và cơn mưa cứ thì thầm thì thầm gì đó với cây thông của chúng tôi" (Prishvin, 2010, p.101). Nhà văn tập trung miêu tả những khoảnh khắc chuyển giao đột ngột, khu rừng hiện lên như một bức tranh trù phú và tràn đầy nhựa sống.

Trong truyện *Kho báu mặt trời*, nhà văn miêu tả thiên nhiên tươi đẹp, tràn trề năng lượng khi xuân về. Thiên nhiên tuyệt đẹp hiện lên qua cuộc trao đổi của hai chị em Michia và Naschia về Chốn Tuyệt Hảo, "nơi có mọc những quả việt quất ngọt ngào" (Prishvin, 2010, p.144). Khung cảnh thiên nhiên được cảm nhận qua góc nhìn của hai đứa trẻ đang mải mê với hành trình tìm kiếm quả việt quất. Đầu tiên là Đầm Lầy Lạc Lối "như mọi đầm lầy to khác, rậm rạp gồm toàn những bụi cây, trăn và các loại cây mọc thành bụi khác" (Prishvin, 2010, p.144), tiếp đến là khung cảnh Rừng Thông Reo "phủ đầy cây ỏng ảnh, xanh thẫm ngay cả trong những ngày tháng Tư", "loáng thoáng những bông hoa tuyết trắng, và những bông sợi sói màu tím" (Prishvin, 2010, p.146). Và bình minh đến, bắt đầu một ngày mới khu rừng "rộn ràng tiếng hót, tiếng hú, tiếng rên, tiếng kêu của bầy thú rừng" (Prishvin, 2010, p.148). Bằng những nét phác họa, nhà văn cho độc giả thấy rõ sự hân hoan của vạn vật trong rừng khi bắt đầu một ngày mới. Bức tranh thiên nhiên ấy còn sống động hơn bao giờ hết khi ta lắng nghe được những tiếng động trong khu rừng. Đó là tiếng "xào xạc" của rừng thông vọng lại, tiếng "túc túc" của chú gà gô núi, "quạc quạc" của chú vịt rừng bay trên hồ nước, "ít ít" của chim choắt mỏ cong, tiếng "ù ù" của trâu nước… Tất cả hòa tấu như một bản nhạc tuyệt hảo, với những thanh âm chào ngày mới, đón chào mùa xuân thơ mộng. Qua lăng kính của nhà văn, thiên nhiên hiện lên một cách chân thực, sống động với sức sống dồi dào cùng những chuyển động nhỏ nhất.

Con người hòa mình vào thiên nhiên để cảm nhận sâu sắc từng chuyển động tinh vi của cơ thể sống khổng lồ ấy. Bức tranh thiên nhiên trở nên thú vị hơn bao giờ hết khi các con vật được mang những tên gọi hết sức ngộ nghĩnh dựa vào đặc điểm riêng biệt của chúng, như Phàm Ăn - tên gọi của một con sếu non háu ăn, Cà Nhắc - tên gọi của chú vịt bị gãy chân, Bà Đầm Mũi Giáo - tên gọi của một con gà mái đen luôn hết mình bảo vệ con, Láu Lỉnh - chú chó được nhắc đến trong truyện ngắn *Vaxia Vexenkin*. Hay những con vật trong *Kho báu mặt trời*, gia sản mà bố mẹ để lại cho chị em Michia - chị bò cái Zorca, cô bê Con Gái, anh đê Dereza, chú gà trống Pechia, chú lợn con Khren,… hay con sói Điền Chủ Xám, chú chó săn Săn Mồi của Không Lục Vấn.

M. Prishvin đã thâm nhập sâu vào bản chất của các hiện tượng tự nhiên, đào sâu vào những góc khuất nhất của nó. Nói như Paustovsky, nhà văn đã "tìm ra trong mỗi vật nhỏ bé một điều thú vị, dưới cái bề ngoài đáng ngán của những hiện tượng quanh mình" (Prishvin, 2010, p.187). Những phác thảo khéo léo của nhà văn về thế giới tự nhiên đã giới thiệu cho người đọc về quá trình sống động không ngừng đổi mới, khám phá vẻ đẹp độc đáo và quyến rũ trong các hiện tượng bình thường của động thực vật xung quanh chúng ta, tìm hiểu các mô hình liên hệ biện chứng giữa tất cả các hình thức và bước đi, sự chuyển động của thế giới đang phát triển, đánh thức cảm nhận về cái đẹp tự nhiên trong người đọc.

2.2. Con người biết lắng nghe thiên nhiên

Trong tập truyện *Kho báu mặt trời*, nhà văn mở ra trước mắt người đọc một thế giới với mối liên kết, hòa hợp giữa con người với thiên nhiên. Bằng thấu cảm sinh thái, con người lắng nghe thiên nhiên bằng tất cả giác quan. Trong truyện *Nhà sáng chế*, bằng trí tưởng tượng phong phú cùng sự quan sát tỉ mỉ, nhà văn đã thể hiện nỗ lực giải mã ngôn ngữ của loài vật: "Vít vít" có nghĩa là "Loài nào đi với loài ấy", "Quạc quạc" có nghĩa là "Các con là vịt, các con là loài kêu quạc quạc, mau bơi đi" (Prishvin, 2010, p.36). Thấu cảm sinh thái giúp nhân vật "tôi" nhận ra tiếng nói, đọc được suy nghĩ của các loài vật, cây cỏ. Trong câu chuyện *Xavia Vexenkin*, nhân vật "tôi" coi chú chó Láu Lỉnh như một người bạn thân thiết và có thể hiểu rõ tính cách của nó. Khi gây tai họa cho đàn ngỗng, Láu Lỉnh chạy đến bên ông chủ và "che giấu sự bối rối của mình bằng cách quen thuộc của loài chó" (Prishvin, 2010, p.89). Nhân vật "tôi" đọc thấu suy nghĩ của Láu Lỉnh trong điệu bộ của nó, nhưng vẫn bắt nó phải chịu phạt. Con vật lo lắng "nằm phủ phục, hai chân trước choãi dài ra phía trước, đầu tựa vào đó, đôi mắt to như mắt người nhìn tôi" (Prishvin, 2010, p.90).

Con người hiểu loài vật không phải qua ngôn từ, mà qua ánh mắt, bằng trái tim nhân ái. Trong câu chuyện *Cái nấm già*, nhân vật "tôi" lắng nghe cuộc trò chuyện của những chú chim về việc con người có uống nước từ cây nấm hay không: "Có uống không?", "Không uống đâu", "Sẽ uống, sẽ uống" (Prishvin, 2010, p.118). Nhân vật

"tôi" như hiểu ý của hai chú chim nên đã đáp lại: "Ta sẽ uống, sẽ uống chứ!" (Prishvin, 2010, p.118). Tuy nhiên, con người đã nghĩ cách để uống được nước mà không làm tổn hại đến cây. Với sự thấu hiểu về toàn bộ sự vận động trong rừng và sự cộng sinh giữa các loài, nhân vật "tôi" đã chọn cách nằm sấp xuống cỏ, ghé miệng uống cạn hết đĩa nước của rừng. Ông đã lựa chọn bảo vệ chuỗi vận động, tiếp nối của sự sống trong rừng.

Mỗi loài vật có ngôn ngữ riêng để bộc bạch tâm sự, khi không than thở được cùng bạn nó sẽ than thở với cả đất trời bằng những tiếng tru, tiếng rú tan nát cõi lòng. Con người lắng nghe âm thanh của động vật có thể hiểu được câu chuyện của chúng, hiểu được nỗi niềm gửi gắm trong tiếng tru thảm thương của chú chó Săn Mồi "vì không biết giờ đây phải phục vụ cho ai khi ông chủ không còn." (Prishvin, 2010, p.179). Người đi săn với tâm hồn gắn bó với thiên nhiên có thể hiểu được màn đối đáp khôn khéo của lũ sẻ đồng khi gặp nguy hiểm, bàn kế hoạch tẩu thoát: "Cậu hãy nằm yên, - nó nói, - còn tớ sẽ kêu cạnh hắn ta, hắn ta sẽ đuổi theo tớ, tớ bay đi và lúc đó cậu đừng bỏ lỡ cơ hội" (Prishvin, 2010, p.124). Qua ngòi bút của M. Prishvin, thiên nhiên luôn mang đến cho con người hết bất ngờ này tới bất ngờ khác.

Bằng thấu cảm sinh thái, con người không chỉ giải mã được ngôn ngữ của loài vật, mà còn hiểu tiếng nói của gió và cây cối. Gió như chàng lãng tử thích phiêu du khắp thế gian, và trên mỗi con đường gió lại muốn trêu đùa, trò chuyện cùng cây cối, tạo ra một thứ âm thanh mơ hồ và đôi khi khiến con người ta sợ hãi: "Đám mây xám sà xuống thấp và che kín mặt trời cùng những tia nắng ấm áp. Ngọn gió độc ác thổi dữ dội. Lũ cây cối với đám rễ vấn vít nhau, chọc cành lá vào nhau, cất tiếng kêu, tiếng rú, tiếng gầm gào vang khắp Đầm Lầy Lạc Lối" (Prishvin, 2010, p.165). Vì không thể cất tiếng nói như gà hay vịt, nên cây cối đã mượn gió để quấn quýt vào nhau, tạo nên những tiếng gầm rú riêng. Âm thanh ấy đôi lúc khiến người ta không thấy khiếp sợ mà lại thương cảm cho lũ cây, bởi họ nhận ra sự bi ai trong tiếng réo đó: "Đám cây cối rên rỉ ai oán đến nỗi chú chó săn mồi cũng phải bỏ ra… mà tru lên buồn bã hòa theo tiếng cây" (Prishvin, 2010, p.166), hay nỗi buồn của những cây cô đơn thiếu tình thân: "Trong cái mớ âm thanh rên rỉ, gầm gừ, tru tréo vào buổi sáng hôm ấy, tiếng rên của đám cây cối thỉnh thoảng lại nghe như tiếng khóc nức nở của đứa trẻ bị lạc hay bị bỏ rơi." (Prishvin, 2010, p.166).

Lắng nghe âm thanh của tự nhiên, con người có thể cảm nhận được sự sống đang tiếp diễn. Hiểu được thiên nhiên thay đổi như thế nào cũng là một bước giúp ta nhận biết thêm, thấu hiểu hơn về nó. Phải lắng nghe điều thiên nhiên nói, con người mới biết thiên nhiên gần gũi và gắn bó với chúng ta như thế nào. Nhịp sống của con người hòa cùng nhịp điệu của thiên nhiên. Lắng nghe tiếng nói của thiên nhiên, con người mới hiểu được rằng thiên nhiên cũng mang trong mình những câu chuyện, những dòng tâm sự, những tổn thương hay những niềm hân hoan đặc biệt.

2.3. Con người chia sẻ nỗi đau với muôn loài

Hình tượng các nhân vật trong văn xuôi của Mikhail Prisvin là những người lao động bình thường với tình yêu thiên nhiên nồng ấm, tha thiết, biết đồng cảm với nỗi đau của loài vật. Trong câu chuyện *Phàm Ăn* thuộc phần *Những ông chủ của rừng*, một chú sếu con đã được con người nuôi nấng, yêu thương, chăm sóc như một đứa trẻ trong gia đình và trìu mến đặt tên là Phàm Ăn. Chú sếu nhỏ ngày càng gắn bó với gia đình chủ, ngày ngày theo cô chủ đi vắt sữa bò, đi làm vườn, đi ra đồng, đi lấy nước. Cô chủ xem chú sếu như con của mình, đau lòng khi thấy chú gặp tai nạn, vui mừng mỗi khi nhìn thấy nó. Hay trong truyện ngắn *Cà Nhắc*, với tình thương của mình dành cho chú vịt què, người chủ "đã mất rất nhiều công sức để chữa chạy cái chân vịt" (Prishvin, 2010, p.31). Tình thương đó không chỉ dừng lại ở việc cứu lấy chú vịt mà trong suốt hành trình sống, người chủ đã bảo vệ chú vịt thoát khỏi quy luật khắc nghiệt của tự nhiên: kẻ yếu phải bị loại trừ. Người chủ đã xem chú vịt què ấy như "một con người". Cách người chủ đón nhận Cà Nhắc giống như cách con người đón nhận một sinh linh bé bỏng vậy. Những hành động ấy của con người đã thể hiện thái độ trân trọng thiên nhiên, nhìn các sinh vật như những cá thể sống có cảm giác, biết đau đớn và cần được che chở. Trong truyện *Kho báu mặt trời*, niềm thấu cảm với thiên nhiên thể hiện rõ nét ở nhân vật Không Lục Vấn. Người thợ săn già trong suốt nhiều năm đã canh gác khu rừng và ông đã sống cùng với rừng đến khi qua đời. Sự gắn kết với thiên nhiên của ông thể hiện qua những tình cảm tốt đẹp của ông dành cho chú chó Săn Mồi. Ông rất "yêu quý nó, cho nó ăn và bảo vệ nó khỏi lũ chó sói" (Prishvin, 2010, p.172). "Ông chủ gọi nó cách thân mật, như là gọi bạn bè" và ông còn gọi nó một cách âu yếm là "con". Săn Mồi xem ông là "ông chủ nhân từ và vĩ đại của nó" (Prishvin, 2010, p.171-172) và

sự ra đi của ông chính là điều "bất hạnh và khủng khiếp nhất trong cuộc đời Săn Mồi" (Prishvin, 2010, p.167).

Tác giả xây dựng nhân vật Không Lục Vấn đại diện cho hình tượng con người với tình yêu thiên nhiên nồng nàn, thắm thiết. Nhà văn gửi gắm đến người đọc thông điệp về mối quan hệ qua lại diệu kì giữa con người với thiên nhiên. Đáp lại ân tình của chủ nhân, chú chó Săn Mồi đã đối xử tốt với ông, khi bắt thỏ cũng để dành phần cho chủ nhân, khi chủ nhân mãi mãi đi xarồi vẫn luôn thương nhớ. Nếu con người đối xử tốt với thiên nhiên thì chính thiên nhiên cũng sẽ ban tặng cho con người những điều tuyệt vời nhất.

Trong truyện *Diều hâu và sơn ca*, tác giả kể lại tình huống chú chim sơn ca bị diều hâu đe dọa đã cầu cứu sự che chở của con người. Phải là một người có trái tim đồng cảm với vạn vật, người đi săn mới có thể "cay cay nơi khóe mắt" vì "thấy tội nghiệp, rất tội nghiệp" (Prishvin, 2010, p.73) cho chú chim nhỏ đang gặp nguy hiểm và sẵn sàng bảo vệ rồi thả nó trở về với gia đình của nó. Chính thấu cảm sinh thái đã giúp con người hiểu sâu sắc về thế giới tự nhiên, có thái độ trân trọng sinh mệnh của từng nhành cây, ngọn cỏ.

Khi viết về con người, Prishvin không đi theo xu hướng ca ngợi những anh hùng chiến quốc, hay những nhân vật có tư tưởng vĩ đại hoặc có vẻ đẹp tuyệt trần. Ông viết về những nhân vật bình thường, giản dị, với những nét tính cách nổi bật và ẩn sâu trong họ là những giá trị nhân văn cao đẹp. Đó là những người nông dân quanh năm bên ruộng đồng, trang trại trong *Những ông chủ của rừng*, là hai đứa trẻ mồ côi Naschia và Michia, là ông Không Lục Vấn - một lão canh gác rừng già, là những người hàng xóm sống xung quanh ngôi nhà của hai chị em trong *Kho báu mặt trời*. Những tâm hồn Nga bình dị ấy được tái hiện trong mối quan hệ gắn kết với thiên nhiên, trân trọng và có ý thức bảo vệ tự nhiên bởi họ thấm nhuần tâm niệm "bảo vệ thiên nhiên chính là bảo vệ quê hương" (Prishvin, 2010, p.9).

Con người quan sát những vận động của thiên nhiên và liên tưởng đến đời sống con người. Xuất phát từ một buổi sáng bình minh trong khu rừng, thiên nhiên rộn ràng những tiếng ca của những hàng thông reo, của những những con vật trong rừng, tất cả cùng hòa mình và làm quen với nhau, con người nói "xin chào" và thiên nhiên cũng đáp trả lại con người bằng những điều tuyệt vời nhất. Thiên nhiên cũng có những tâm trạng như con người, ở Rừng Thông Reo thiên nhiên với con người như đang hòa cùng niềm vui. Ngược lại, ở Đầm Lầy Lạc Lối lạnh lẽo lúc con người hoảng sợ, thiên nhiên cũng mang vẻ trầm buồn, "âm thanh rên rỉ gầm rú của thông và linh sam" (Prisvin, 2010, p.155).

Bên cạnh đó, cấu trúc "Con người - Xã hội - Tự nhiên" được nhà văn lý giải là một thể thống nhất phát triển trên cơ sở quy luật phổ quát về sự liên kết của tất cả các thành phần. Tác giả xây dựng mối quan hệ của con người với thiên nhiên. Thiên nhiên không phải kẻ thù, không phải nô lệ mà là bạn của con người, cần học cách nhìn và hiểu cuộc sống của nó và tiếp nhận nó một cách lý trí. Và thiên nhiên có quyền quyết định những quy tắc buộc con người phải tuân theo. Trong suốt thiên truyện nhà văn trung thành tuân thủ các luật lệ của thiên nhiên, trình bày và giới thiệu về thiên nhiên một cách trung thực nhất. Tự nhiên là một cơ chế rất phức tạp tạo ra mỗi sinh vật theo quy luật độc đáo, khác nhau. Từ những sinh vật đơn giản nhất đến những sinh vật có tổ chức cao nhất, tất cả các loài động vật đều có điểm khác biệt của riêng chúng. Và thế giới ấy luôn tồn tại những tranh chấp như câu chuyện về loài cây thông và linh sam trong *Kho báu mặt trời*. Ngày nay, với sự phát triển vượt bậc con người tự cho mình có khả năng làm chủ tự nhiên nhưng quên mất rằng chính con người là một bộ phận của tự nhiên, trái đất như một còn tàu vũ trụ khổng lồ và con người chính là hành khách trên con tàu đó. Con người buộc phải tuân theo quy luật của tự nhiên, và khi con người cố chấp chống lại tự nhiên thì bản thân con người sẽ nhận những kết quả tồi tệ.

Con người là một bộ phận của tự nhiên, là hình thức tổ chức cao nhất của nó. Nhà văn mong muốn con người hành động để bảo vệ tự nhiên chính là bảo vệ chính mình. Con người cần tập cho mình thái độ tôn trọng, làm việc chăm chỉ, tôn trọng và ngưỡng mộ - đây là hành động mà chúng ta nên thể hiện trong mối quan hệ với thiên nhiên. Chỉ khi con người và thiên nhiên hợp nhất thành một tổng thể duy nhất, chúng ta sẽ hạnh phúc trọn vẹn. Có thể nói, Mikhail Prishvin đã dành cả cuộc đời của mình để xây dựng một thế giới nơi mà con người và thiên nhiên chung sống hòa hợp với nhau. Qua những thông điệp mà tác giả gửi gắm, con người cảm nhận và lắng nghe tiếng nói của tự nhiên để cùng nhau xây dựng một hành tinh xanh, nơi con người ý thức được rằng chính mình thuộc về tự nhiên.

3. Kết luận

Thiên nhiên và con người trong văn xuôi của Mikhail Prishvin mang một màu sắc độc đáo riêng biệt. Khám phá thiên nhiên và con người trong văn xuôi của Prishvin giúp bạn đọc cảm nhận điểm nhìn thú vị của nhà văn. Thiên nhiên trong văn xuôi của Prishvin được miêu tả từ góc nhìn của một nhà nông học với sự am hiểu tường tận về đời sống tự nhiên. Bằng nhãn quan sắc sảo, tinh tế và một trái tim biết hòa nhịp vào dòng chảy không ngừng nghỉ của vạn vật, nhà văn đã lý giải cặn kẽ nhiều hiện tượng thiên nhiên lý thú. Đó là một bức tranh tuyệt đẹp, tràn đầy nhựa sống, nơi ẩn chứa những điều kì bí và giá trị nhân văn cao đẹp. Theo chân nhà sinh vật khí hậu học, độc giả được trải nghiệm một hành trình đầy cảm xúc, lắng nghe lời thì thầm của những sinh vật trong rừng, được đón nhận tình cảm nồng hậu từ những đứa con của rừng, thấu hiểu những cung bậc cảm xúc của thiên nhiên. Đó chính là biểu hiện của thấu cảm sinh thái mà nhà văn mang đến cho độc giả. Bằng thấu cảm, con người biết trân trọng sinh mệnh tự nhiên, ý thức được vai trò của tự nhiên trong đời sống này, từ đó khắc sâu trách nhiệm gìn giữ, bảo vệ thiên nhiên. Tác phẩm chứa đựng những bài học sinh thái quý giá, và những thông điệp giáo dục ấy cần được lan tỏa tới những thế hệ bạn đọc nhỏ tuổi, để giúp các em hình thành ý thức trân trọng tự nhiên, bảo vệ nguồn sống, biết đối xử đúng đắn với thiên nhiên.

Tài liệu tham khảo

Grishina, Y. Z. và Ryazanova, L. A. (1991). *Memories of Prishvin* (Воспоминания о Михаиле Пришвине). Moscow: Soviet Writer.

Kholodova, Z. Y. (1994). *The work of M. M. Prishvin and the literary process* (Творчество М.М.Пришвина и литературный процесс). Ivanovo State University.

Lambert, L. M. (2024). Ecological empathy: Relational theory and practice. *Ecosystems and People, 20*(1), Article 2396919. https://doi.org/10.1080/26395916. 2024.2396919

Prishvin, M. M. (2010). *Kho báu mặt trời và những câu chuyện về thiên nhiên*. Mỹ thuật.

Sokolov-Mikitov, I. S. (1976). *Long-standing meetings* (Давние встречи). Leningrad: Soviet writer.

Vũ, T. L. (2022). Thiên nhiên và con người trong văn xuôi Mikhail Prishvin. *Kỷ yếu Hội thảo Quốc gia "Nghiên cứu và giảng dạy ngoại ngữ, bản ngữ và quốc tế học trong thời kì hội nhập"*, 499 -509.

Vu, T. L., Ha, P. L. T., Ngo, T. L. A., & Phan, T. T. V. (2025). The forest in Mikhail Prishvin's *The pantry of the sun*: A cultural and ecological analysis, *Tạp chí Khoa học và Công nghệ - Đại học Đà Nẵng*, *23*(6B), 108-112. https://doi.org/10.31130/ud-jst.2025.23(6B).037

Vũ, T. L., & Trần, Q. B. (2025). Cảm thức sinh thái trong Kho báu mặt trời của Mikhail Prishvin, *Tạp chí Nghiên cứu nước ngoài*, *41*(2S), 193-202.

ECOLOGICAL EMPATHY IN *PANTRY OF THE SUN* BY MIKHAIL PRISHVIN

Vu Thuong Linh, Nguyen Anh Phong

The University of Danang - University of Science and Education, Vietnam

Corresponding Author: Vu Thuong Linh - Email: vtlinh@ued.udn.vn

Article History: Received on 25th April 2026; Revised on 25th May 2026; Published on 12th June 2026.

Abstract: Mikhail Prishvin is a distinctive figure in the history of Russian literature, who devoted his entire career to writing about Russian nature. Through his works, he demonstrates a profound understanding of the natural world, transforming the Russian forest into a living and soulful entity. In Prishvin's works, humans appear as an integral part of nature, serving as its reliable guardians. The writer infuses his stories about nature with deep philosophical messages about life and the connection between humans and the natural world. Using discourse analysis, comparative analysis, and interdisciplinary approaches, this article examines Mikhail Prishvin's prose from an ecocritical perspective perspective through an analysis of the short story collection *Pantry of the Sun*, aiming to clarify the manifestations of ecological empathy in the close connection between humans and nature, explore the ecological messages embedded in the work, and thereby affirm the writer's creative style.

Key words: nature; human beings; Mikhail Prishvin; *Pantry of the Sun*; universe.